ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (veľká komora)
z 3. mája 2005 *

V spojených veciach C-387/02, C-391/02 a C-403/02,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podané rozhodnutiami Tribunale di Milano (C-387/02 a C-403/02) a Corte d'appello di Lecce (C-391/02) (Taliansko) z 26., 29. a 7. októbra 2002, a doručené Súdnemu dvoru 28. októbra, resp. 12. a 8. novembra 2002, ktoré súvisia s trestnými konaniami:

Silvio Berlusconi (C-387/02),

Sergio Adelchi (C-391/02),

Marcello Dell'Utri a i. (C-403/02),

SÚDNY DVOR (veľká komora),

v zložení: predseda V. Skouris, predsedovia komôr P. Jann, C. W. A. Timmermans (spravodajca), A. Rosas a A. Borg Barthet, sudcovia J.-P. Puissochet, R. Schintgen, N. Colneric, S. von Bahr, M. Ilešič, J. Malenovský, U. Lõhmus a E. Levits,

* Jazyk konania: taliančina.

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: L. Hewlett, hlavná referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 13. júla 2004,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— pán Berlusconi, v zastúpení: G. Pecorella a N. Ghedini, avvocati,

— pán Adelchi, v zastúpení: P. Corleto, avvocato,

— pán Dell'Utri, v zastúpení: G. Roberti a P. Siniscalchi, avvocati,

— Procuratore della Repubblica, v zastúpení: G. Colombo, G. Giannuzzi, E. Cillo a I. Boccassini, splnomocnení zástupcovia,

— talianska vláda, v zastúpení: I. M. Braguglia, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci O. Fiumara, avvocato dello Stato,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: V. Di Bucci a C. Schmidt, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 14. októbra 2004,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Predmetom návrhov na začatie prejudiciálneho konania je výklad prvej smernice Rady 68/151/EHS z 9. marca 1968 o koordinácii ochranných opatrení, ktoré členské štáty vyžadujú od obchodných spoločností na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb v zmysle druhého odseku článku 58 zmluvy s cieľom zabezpečiť rovnocennosť týchto ochranných opatrení v rámci celého spoločenstva (Ú. v. ES L 65, s. 8 Mim. vyd. 17/001, s. 3, ďalej len „prvá smernica o obchodných spoločnostiach"), najmä jej článku 6, výklad štvrtej smernice Rady 78/660/EHS z 25. júla 1978 o ročnej účtovnej závierke niektorých typov spoločností, vychádzajúca z článku 54 ods. 3 písm. g) zmluvy (Ú. v. ES L 222, s. 11; Mim. vyd. 17/001, s. 21, ďalej len „štvrtá smernica o obchodných spoločnostiach"), najmä jej článku 2, a výklad siedmej smernice Rady 83/349/EHS z 13. júna 1983, o konsolidovaných účtovných závierkach, vychádzajúca z článku 54 ods. 3 písm. g) Zmluvy (Ú. v. ES L 193, s. 1; Mim. vyd. 17/001, s. 58, ďalej len „siedma smernica o obchodných spoločnostiach"), najmä jej článku 16, ako aj výklad článku 5 Zmluvy EHS (neskôr článok 5 Zmluvy ES, teraz článok 10 ES) a článku 54 ods. 3 písm. g) Zmluvy EHS [zmenený na článok 54 ods. 3 písm. g) Zmluvy ES, ďalej zmenený, teraz článok 44 ods. 2 písm. g) ES].

2 Tieto návrhy boli podané v rámci trestných konaní vedených proti pánovi Berlusconimu (C-387/02), pánovi Adelchimu (C-391/02) a pánovi Dell'Utri a i. (C-403/02) za predpokladané porušenie ustanovení v oblasti nepravdivých informácií o obchodných spoločnostiach (nepravdivé údaje v účtovných zápisoch), ktoré stanovuje codice civile (ďalej len „taliansky občiansky zákonník").

Právny rámec

Právna úprava Spoločenstva

3 Na základe článku 54 ods. 3 písm. g) Zmluvy Rada Európskej únie a Komisia Európskych spoločenstiev pracujú na odstránení obmedzení slobody usadiť sa tak, že zosúlaďujú v nevyhnutnej miere záruky, ktoré vyžadujú členské štáty od obchodných spoločností v zmysle článku 58 druhého odseku Zmluvy EHS (neskôr článok 58 druhý odsek Zmluvy ES, teraz článok 48 druhý odsek ES) tak, aby tieto záruky boli rovnocenné, a to s cieľom ochrany záujmov tak spoločníkov, ako aj tretích osôb.

4 Na tomto základe Rada prijala rôzne smernice, okrem iného aj nižšie uvedené smernice, ktoré súvisia s predmetom trestných vecí.

5 Prvá smernica o obchodných spoločnostiach sa uplatňuje v súlade s jej článkom 1 na kapitálové obchodné spoločnosti, v prípade Talianska na nasledujúce druhy obchodných spoločností: società per azioni (akciová spoločnosť, ďalej len „SpA"), società in accomandita per azioni (komanditno-akciová spoločnosť) a società a responsabilità limitata (spoločnosť s ručením obmedzeným, ďalej len „Srl").

6 Táto smernica určuje tri opatrenia, ktorých cieľom je ochrana tretích osôb vstupujúcich do právnych vzťahov s týmito spoločnosťami, t. j. zostavenie výkazu obsahujúceho určitý počet povinných informácií zapisovaných do územne príslušného obchodného registra pre každú obchodnú spoločnosť, zosúladenie vnútroštátnych pravidiel týkajúcich sa platnosti a účinnosti záväzkov vzniknutých na základe úkonov urobených v mene obchodnej spoločnosti (vrátane obchodných spoločností, ktoré boli založené, ale ešte nevznikli) a stanovenie úplného zoznamu prípadov neplatnosti spoločnosti.

7 Podľa článku 2 prvej smernice o obchodných spoločnostiach:

„1. Členské štáty prijmú opatrenia potrebné na zabezpečenie toho, aby spoločnosti povinne zverejňovali prinajmenšom nasledujúce doklady a údaje:

...

f) súvahu a výkaz ziskov a strát za každý finančný rok. Doklad obsahujúci súvahu musí obsahovať údaje o osobách, ktoré sú zo zákona povinné potvrdiť ju. Vo vzťahu ku Gesellschaft mit beschränkter Haftung, société de personnes à responsabilité limitée, personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid, société à responsabilité limitée a società a responsabilità limitata podľa nemeckého, belgického, francúzskeho, talianskeho a luxemburského práva, ktoré sa uvádzajú v článku 1, a vo vzťahu k besloten naamloze vennootschap podľa holandského práva sa však uplatňovanie tohto ustanovenia odkladá až do dátumu vykonania smernice týkajúcej sa koordinácie obsahu súvah a výkazov ziskov a strát a týkajúcej sa oslobodenia tých spoločností, ktorých bilančná suma je nižšia než stanovená v uvedenej smernici, od povinnosti zverejňovať údaje o uvedených dokumentoch v plnej miere alebo sčasti. Rada prijme takúto smernicu do dvoch rokov od prijatia tejto smernice;

...“

8 Článok 3 ods. 1 a 2 tejto smernice určujú:

„1. V každom členskom štáte sa v centrálnom registri, obchodnom registri alebo v registri spoločností založí spis pre každú spoločnosť, ktorá je v ňom zapísaná.

2. Všetky doklady a údaje, ktoré sa musia zverejniť podľa článku 2, musia byť vedené v spise alebo zaradené do registra; predmet zápisu do registra v každom prípade musí byť zrejmý zo spisu."

9 Podľa článku 6 spomenutej smernice:

„Členské štáty ustanovia primerané sankcie v prípade:

— nezverejnenia súvahy a výkazu ziskov a strát vyžadovaných článkom 2 ods. 1 písm. f),

..."

10 Štvrtá smernica o obchodných spoločnostiach, ktorá sa v prípade Talianska uplatňuje na rovnaké druhy obchodných spoločností, ako sú tie, ktoré sú predmetom prvej smernice o obchodných spoločnostiach a ktoré sú uvedené v bode 5 tohto rozsudku, zosúlaďuje vnútroštátne ustanovenia týkajúce sa vypracovania, obsahu, štruktúry a uverejnenia ročných účtovných závierok obchodných spoločností.

11 Článok 2 tejto smernice určuje:

„1. Ročná účtovná závierka musí obsahovať súvahu, výkaz ziskov a strát a poznámky. Tieto dokumenty tvoria jednotný celok.

2. Ročná účtovná závierka musí byť vyhotovená zrozumiteľne a prehľadne v súlade s ustanoveniami tejto smernice.

3. Ročná účtovná závierka musí poskytovať verný a pravdivý obraz o aktívach a pasívach, finančnej situácii a zisku a strate spoločnosti.

4. Ak by uplatnenie ustanovení tejto smernice nestačilo na poskytnutie verného a pravdivého obrazu v zmysle odseku 3, treba uviesť ďalšie doplňujúce informácie.

5. Ak by vo výnimočných prípadoch bolo uplatnenie ustanovení tejto smernice nezlučiteľné s povinnosťami stanovenými v odseku 3, musia sa tieto ustanovenia obísť tak, aby vznikol pravdivý a správny obraz v zmysle odseku 3. Takáto výnimka sa musí uviesť a zdôvodniť v poznámkach s určením dosahu na aktíva, pasíva, finančnú situáciu a zisk alebo stratu. Členské štáty môžu definovať takéto výnimočné prípady a vydať k tomu príslušné pravidlá.

6. Členské štáty môžu vyžadovať alebo povoliť, aby sa v ročných účtovných závierkach zverejnili naviac aj ďalšie informácie popri tých, ktoré sa vyžadujú v súlade s touto smernicou."

12 Článok 11 uvedenej smernice určuje, že členské štáty môžu umožniť, aby obchodné spoločnosti, ktoré neprekročili konkrétne vyčíslené hranice týkajúce sa úhrnu súvahy, výšky čistého obratu, priemerného počtu pracovníkov počas účtovného roka, vyhotovili stručnú súvahu majetku a záväzkov. Článok 12 tej istej smernice obsahuje ďalšie upresnenia v tejto súvislosti.

13 Článok 47 ods. 1 štvrtej smernice obchodné spoločnosti uvedený v oddieli 10 nazvanom „Zverejnenie" stanovuje toto:

„Riadne overená ročná účtovná závierka a výročná správa spolu so správou predloženou osobou poverenou vykonaním auditu ročnej účtovnej závierky sa zverejní spôsobom stanoveným právnymi predpismi jednotlivých členských štátov v súlade s článkom 3 smernice 68/151/EHS.

..."

14 Podľa článku 51 štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach uvedenej v jej oddieli 11 nazvanom „Overovanie":

„1. a) Spoločnosti musia mať svoju ročnú účtovnú závierku overenú jednou alebo viacerými oprávnenými osobami v zmysle vnútroštátnych právnych predpisov.

b) Osoba alebo osoby poverené vykonaním auditu ročnej účtovnej závierky musia tiež overiť, či výročná správa súhlasí s ročnou účtovnou závierkou za príslušný účtovný rok.

2. Členské štáty môžu od tejto povinnosti stanovenej v odseku 1 oslobodiť spoločnosti uvedené v článku 11.

Článok 12 sa uplatní.

3. V prípade uvedenom v ods. 2 zavedú členské štáty primerané sankcie pre prípady, keď ročná účtovná závierka alebo výročná správa týchto spoločností nebudú vypracované v súlade s touto smernicou."

15 Siedma smernica o obchodných spoločnostiach, ktorá sa uplatňuje v prípade Talianska na rovnaké druhy obchodných spoločností, ako sú tie, ktoré sú predmetom úpravy prvej a štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach a ktoré sú uvedené v bodoch 5 a 10 tohto rozsudku, stanovuje opatrenia zamerané na zosúladenie vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa konsolidovaných účtovných závierok kapitálových obchodných spoločností.

16 Článok 16 ods. 2 až ods. 6 siedmej smernice o obchodných spoločnostiach určuje v oblasti konsolidovaných účtovných závierok v podstate rovnaké ustanovenia, ako sú ustanovenia zakotvené v článku 2 ods. 2 až 6 štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach stanovené pre ročné účtovné závierky, ktoré sú uvedené v bode 11 tohto rozsudku.

17 Článok 38 ods. 1, 4 a 6 uvedený v oddieli 5 siedmej smernice o obchodných spoločnostiach nazvaný „Zverejnenie konsolidovanej účtovnej závierky" stanovuje:

„1. Náležite schválená konsolidovaná účtovná závierka a konsolidovaná ročná správa spolu so správou predloženou osobou zodpovednou za audit konsolidovanej závierky sa v súlade s článkom 3 smernice 68/151/EHS zverejní za podnik, ktorý zostavil konsolidovanú účtovnú závierku podľa právnych predpisov členského štátu, ktorými sa tento podnik spravuje.

...

4. Ak podnik, ktorý zostavil konsolidovanú účtovnú závierku, nemá jednu z právnych foriem vymenovaných v článku 4 a vnútroštátne právne predpisy od neho nevyžadujú, aby zverejnil dokumenty uvedené v odseku 1, ako to stanovuje článok 3 smernice 78/151/EHS, musí ich verejnosti sprístupniť aspoň vo svojom sídle. ...

...

6. Členské štáty stanovia primerané sankcie v prípade, že nebude splnená povinnosť zverejnenia podľa článku."

Vnútroštátna právna úprava

Právo obchodných spoločností

18 Zákonný dekrét prezidenta republiky č. 61 z 11. apríla 2002 o právnej úprave správnych a trestných deliktov týkajúcich sa obchodných spoločností v súlade s článkom 11 zákona č. 366 z 3. októbra 2001 (*GURI* č. 88 z 15. apríla 2002, s. 4, ďalej len „zákonný dekrét č. 61/2002"), ktorý nadobudol účinnosť 16. apríla 2002, nahradil hlavu XI zväzku V talianskeho občianskeho zákonníka novou hlavou XI nazvanou „Trestné ustanovenia v oblasti obchodných spoločností a združenia obchodných spoločností."

19 Tento zákonný dekrét bol prijatý v rámci reformy talianskeho práva obchodných spoločností, ktorá bola uskutočnená prostredníctvom súboru zákonných dekrétov prijatých na základe splnomocnenia daného zákonom č. 366 z 3. októbra 2001 (*GURI* č. 234 z 8. októbra 2001).

20 Článok 2621 talianskeho občianskeho zákonníka nazvaný „Nepravdivé údaje a nezákonné rozdelenie ziskov alebo vyplatenie dividend" v znení pred nadobudnutím účinnosti zákonného dekrétu č. 61/2002 (ďalej „pôvodný článok 2621 talianskeho občianskeho zákonníka") určoval toto:

„Pokiaľ čin nie je závažným trestným činom, uloží sa trest odňatia slobody od jedného až do piatich rokov a peňažný trest vo výmere od 1 032 eur do 10 329 eur:

1. osobám sprostredkujúcim upísanie základného imania, zakladajúcim spoločníkom, štatutárnym orgánom, generálnym riaditeľom, audítorom overujúcim účtovné doklady spoločností, a likvidátorom, ktorí v správach, účtovných dokladoch alebo v iných oznámeniach obchodnej spoločnosti podvodne uvedú skutočnosti nezodpovedajúce pravde, ktoré sa týkajú založenia alebo hospodárskej situácie obchodnej spoločnosti alebo skutočnosti, ktoré zatajujú úplne alebo sčasti skutočnosti týkajúce sa tejto situácie;

..."

21 Zákonný dekrét č. 61/2002 najmä doplnil články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka o nové trestno-právne ustanovenia postihujúce uvádzanie nepravdivých informácií o obchodnej spoločnosti, trestný čin označovaný ako „nepravdivé údaje v účtovných dokladoch" (ďalej len v závislosti od prípadu „nový článok 2621 talianskeho občianskeho zákonníka", „nový článok 2622 talianskeho občianskeho zákonníka", alebo „nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka"), ktoré určujú toto:

„Článok 2621 (Nepravdivé údaje o obchodnej spoločnosti)

S výhradou ustanovenia uvedeného v článku 2622, štatutárne orgány, generálni riaditelia, audítori overujúci účtovné doklady, správcovia, resp. opatrovníci, ktorí

s úmyslom uviesť do omylu spoločníkov alebo verejnosť a protiprávne sa obohatiť alebo priniesť prospech inej osobe, uvedú v súvahe majetku a záväzkov, v správe alebo v iných informáciách o obchodnej spoločnosti stanovených zákonom určených spoločníkom alebo verejnosti objektívne overiteľné skutočnosti, ktoré nezodpovedajú pravde, aj keď sú tieto predmetom posúdenia alebo neoznámia informácie, pričom túto povinnosť stanovuje zákon, o hospodárskej, majetkovej alebo finančnej situácii obchodnej spoločnosti alebo skupiny obchodných spoločností, ktorej je táto súčasťou tak, že uvedú osobu, ktorej sú informácie určené, do omylu vychádzajúceho z uvedenej situácie, potrestajú sa odňatím slobody na najviac jeden rok a šesť mesiacov.

Rovnaký trest sa uloží v prípade informácií týkajúcich sa majetku, ktorý spoločnosť vlastní alebo spravuje na účet tretej osoby.

Trestné stíhanie je neprípustné, ak nepravdivé údaje alebo neoznámenie informácií výrazne nemenia predstavenie hospodárskej, majetkovej alebo finančnej situácie spoločnosti alebo skupiny obchodných spoločností, ktorej je táto súčasťou. Trestné stíhanie je tiež neprípustné, ak nepravdivé údaje alebo neoznámenia informácií spôsobia odchýlku hospodárskeho výsledku pred zdanením nie vyššiu ako 5 % alebo odchýlku čistého obchodného imania nie vyššiu ako 1 %.

V každom prípade sa za skutok neuloží trest, ak jeho dôsledkom je to, že individuálne vykonané odhady sa odlišujú najviac o 10 % od správneho ohodnotenia.

Článok 2622 (Nepravdivé údaje o obchodnej spoločnosti na ujmu spoločníkov alebo veriteľov)

Štatutárne orgány, generálni riaditelia, audítori overujúci účtovné doklady, správcovia, resp. opatrovníci, ktorí s úmyslom uviesť do omylu spoločníkov alebo verejnosť a protiprávne sa obohatiť alebo priniesť prospech inej osobe, uvedú

v súvahe majetku a záväzkov, v správe alebo v iných informáciách o obchodnej spoločnosti stanovených zákonom určených spoločníkom alebo verejnosti objektívne overiteľné skutočnosti, ktoré nezodpovedajú pravde, aj keď sú tieto predmetom posúdenia, alebo neoznámia informácie, pričom túto povinnosť stanovuje zákon, o hospodárskej, majetkovej alebo finančnej situácii obchodnej spoločnosti alebo skupiny obchodných spoločností, ktorej je táto súčasťou tak, že uvedú osobu, ktorej sú informácie určené, do omylu vychádzajúceho z uvedenej situácie, čím spôsobia majetkovú ujmu spoločníkom alebo veriteľom, potrestajú sa, na základe oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin podaného poškodeným, odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky.

Na základe oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin podaného poškodeným sa tiež koná, ak skutok je iným trestným činom, aj závažnejším, spáchaným na majetkovú ujmu iných osôb, ako sú spoločníci a veritelia, s výnimkou, ak je spáchaný na ujmu štátu, iných verejných inštitúcií alebo Európskych spoločenstiev.

Keď ide o obchodné spoločnosti, na ktoré sa vzťahujú ustanovenia časti IV hlavy III kapitoly II zákonného dekrétu č. 58 z 24. februára 1998, za trestné činy uvedené v prvom odseku tohto článku sa uložia tresty odňatia slobody na jeden až štyri roky a trestné činy môžu byť stíhané z úradnej povinnosti.

Keď sa informácie týkajú majetku, ktorý obchodná spoločnosť vlastní alebo spravuje na účet tretej osoby, uloží sa rovnaký trest ako za skutky uvedené v prvom a treťom odseku tohto článku.

Trestné stíhanie je v každom prípade neprípustné v prípade skutkov uvedených v prvom a treťom odseku, ak nepravdivé údaje alebo neoznámenie informácií nemenia zjavne obraz hospodárskej, majetkovej alebo finančnej situácie spoločnosti alebo skupiny obchodných spoločností, ktorej je táto súčasťou. Trestné stíhanie je neprípustné, ak nepravdivé údaje alebo neoznámenia informácií spôsobia odchýlku hospodárskeho výsledku pred zdanením nie vyššiu ako 5 % alebo odchýlku čistého obchodného imania nie vyššiu ako 1 %.

V každom prípade sa za skutok neuloží trest, ak je dôsledkom to, že individuálne vykonané odhady sa odlišujú najviac o 10 % od správneho ohodnotenia."

Všeobecné trestné právo

22 Podľa článku 2 druhého a štvrtého odseku codice penale (ďalej len „taliansky trestný zákon") nazvanom „Postupnosť trestných zákonov":

„Nikomu nemožno uložiť trest za čin, ktorý nie je stíhaný neskorším zákonom; v prípade odsúdenia sa skončí výkon trestu a zanikajú trestné dôsledky.

Ak zákon účinný v čase spáchania trestného činu a neskorší zákon sa odlišujú, použije sa zákon, ktorého ustanovenia sú priaznivejšie pre páchateľa, s výnimkou toho, že bol vyhlásený právoplatný rozsudok.

Ustanovenia predchádzajúcich odsekov sa nepoužijú na výnimočné zákony a na dočasné zákony."

23 Podľa článku 39 talianskeho trestného zákona sú trestnými činmi zločiny a prečiny, za zločiny sú v súlade s článkom 17 tohto zákonníka ukladané určité typy prísnejších trestov ako za prečiny.

24 Z článku 158 ods. 1 tohto zákonníka vyplýva, že premlčacie lehoty začínajú plynúť od okamihu, keď je trestný čin dokonaný, a nie od okamihu jeho zistenia.

25 Okrem toho z článkov 157 a 160 uvedeného zákonníka vyplýva, že premlčacie lehoty sú od troch do štyri a pol roka najviac pre prečiny, ktoré sú uvedené v pôvodnom článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka a od päť do sedem a pol roka najviac pre tie zločiny, ktoré sú stanovené novým článkom 2622 tohto istého zákonníka. Článok 160 talianskeho trestného zákona stanovuje maximálnu dĺžku premlčacích lehôt v prípade prerušenia plynutia posledne uvedenej premlčacej lehoty.

Konanie pred vnútroštátnym súdom a prejudiciálne otázky

26 Z rozhodnutí, ktorými boli prerušené konania a položené prejudiciálne otázky vyplýva, že v troch predmetných trestných konaniach sa rozhoduje o vine a treste, v súvislosti s trestnými činmi, zo spáchania ktorých sú podozriví obvinení, podľa pôvodného článku 2621 talianskeho občianskeho zákona, teda pred nadobudnutím účinnosti zákonného dekrétu č. 61/2002 a nových článkov 2621 a 2622 uvedeného zákonníka.

27 Vo veci C-387/02 le giudice per le indagini preliminari (predbežný vyšetrovací sudca) Tribunale di Milano svojím rozhodnutím z 26. novembra 1999 začal trestné stíhanie proti pánovi Berlusconimu pred prvou trestnou komorou tohto súdu. Obvinenému sa kladie za vinu, že v období od 1986 do 1989 uviedol nepravdivé údaje týkajúce sa ročných účtovných závierok obchodnej spoločnosti Fininvest SpA a ďalších obchodných spoločností s tým istým obchodným menom ako predseda tejto obchodnej spoločnosti a kontrolný akcionár spoločností spomenutej skupiny. Tieto nepravdivé údaje mali umožniť dopĺňanie tajných rezerv určených na financovanie určitých operácií považovaných za protizákonné.

28 Vo veci C-403/02 z rozhodnutia, ktorým bolo prerušené konanie a položená prejudiciálna otázka, vyplýva, že proti pánom Dell'Utri, Luzi a Comincioli sa vedie trestne stíhanie pred štvrtou trestnou komorou preto, že vyhotovili do roku 1983 nepravdivé súvahy majetkov a záväzkov.

29 Vec C-391/02 má svoj pôvod v odvolaní podanom pánom Adelchim, ktorým napadol rozsudok Tribunale di Lecce z 9. januára 2001, ktorým bol uznaný za vinného zo spáchania trestného činu spočívajúceho v uvedení nepravdivých údajov týkajúcich sa obchodných spoločností La Nuova Adelchi Srl a Calzaturificio Adelchi Srl, ktorých bol jediným štatutárnym zástupcom. Tieto skutky, ktoré spáchal v rokoch 1992 a 1993, sa vzťahujú na colné vývozné a dovozné operácie považované za fiktívne, ako aj vystavenia faktúr považovaných za nepravdivé týmito obchodnými spoločnosťami. Tieto skutky mali za nevyhnutný následok to, že v účtovných dokladoch uvedených obchodných spoločností sa objavili vyššie ceny ako skutočné ceny a taktiež sa objavili čisto fiktívne príjmy, v dôsledku čoho bol deklarovaný obrat odlišný od skutočného obratu.

30 Po nadobudnutí účinnosti zákonného dekrétu č. 61/2002 obvinení v týchto troch konaniach uviedli, že nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka by sa na nich mali uplatniť.

31 Vnútroštátne súdy zdôrazňujú, že uplatnenie týchto nových ustanovení by malo za následok zabránenie trestného stínania skutkov pôvodne stíhaných ako zločin podľa pôvodného článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka, a to z nasledujúcich dôvodov.

32 Po prvé, ak skutky môžu byť v zásade stíhané z úradnej povinnosti, teda bez toho, že by poškodený podal oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich, že bol spáchaný

trestný čin, prokurátorom na základe článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka, odteraz je tento trestný čin kvalifikovaný ako prečin, na ktorý sa takto vzťahuje maximálne štyri a pol ročná premlčacia lehota, a nie ako zločin, na ktorý sa vzťahuje sedem a pol ročná premlčacia lehota uvedená v pôvodnom článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka. Takto, v prejednávaných trestných veciach, prečin stanovený v novom článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka by bol nutne premlčaný.

33 Po druhé, podľa názoru týchto súdnych orgánov táto zmena kvalifikácie trestného činu má tiež za následok, že súvisiace trestné činy ako založenie, zosnovanie a podporovanie zločineckej skupiny, zločin prania špinavých peňazí alebo legalizácie príjmu z trestnej činnosti nemôžu byť dôvodom pre začatie trestných stíhaní, keďže tieto zločiny musia súvisieť so skoršou existenciou zločinu, a nie prečinu.

34 Po tretie, ak aj vzhľadom na zločin stanovený v novom článku 2622 talianskeho občianskeho zákonníka predmetné trestné činy neboli ešte premlčané, nemôžu byť aj tak dôvodom na začatie trestných stíhaní na základe tohto článku, ak spoločník alebo veriteľ, ktorí sa cítia poškodení, nepodali oznámenie o skutočnostiach, že bol spáchaný trestný čin. Totižto podanie uvedeného oznámenia je nevyhnutnou podmienkou pre začatie trestných stíhaní na základe tohto ustanovenia, pokiaľ sa nepravdivé údaje, ako to bolo zdôraznené v predmetných trestných konaniach, týkali obchodných spoločností, ktorých cenné papiere neboli prijaté na trh kótovaných cenných papierov burzy cenných papierov.

35 Nakoniec uvedené súdy zdôrazňujú, že stíhanie trestných činov by mohlo naraziť na prekážku spočívajúcu v percentuálnych hraniciach uvedených zhodne v nových článkoch 2621 treťom a štvrtom odseku a 2622 piatom a šiestom odseku talianskeho občianskeho zákonníka spôsobujúcich neprípustnosť trestného stíhania v prípade nepravdivých údajov, ktoré nemajú významné účinky, alebo ktoré majú minimálnu dôležitosť, teda tie, ktoré mali najmä ako dôsledok len odchýlku buď od hrubého výsledku hospodárenia nie vyššiu ako 5 %, alebo od čistého obchodného imania nepresahujúcu 1 %.

36 So zreteľom na tieto úvahy sa vnútroštátne súdne orgány domnievajú, rovnako ako prokuratúra, že z týchto trestných konaní plynú otázky týkajúce sa primeraného charakteru sankcií uvedených v nových článkoch 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka vzhľadom buď na článok 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach, ako podal jej výklad Súdny dvor najmä v rozsudku zo 4. decembra 1997 Daihatsu Deutschland (C-97/96, Zb. s. I-6843), alebo na článok 5 Zmluvy, z ktorého vyplýva podľa ustálenej judikatúry, počínajúc rozsudkom z 21. septembra 1989, Komisia/Grécko (68/88, Zb. s. 2965, body 23 a 24), že sankcie ukladané za porušenie ustanovení práva Spoločenstva musia mať účinný, primeraný a odstrašujúci charakter.

37 Za takýchto podmienok, pokiaľ ide o vec C-387/02, Tribunale di Milano rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky, ktoré vzhľadom na odôvodnenie tohto rozhodnutia môžu byť chápané takto:

1. Uplatňuje sa článok 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach nielen na prípad nezverejnenia informácií týkajúcich sa obchodných spoločností, ale aj na prípad zverejnenia nepravdivých informácií týkajúcich sa obchodných spoločností?

2. Má sa dodržiavanie požiadavky vyplývajúcej z účinného primeraného a odstrašujúceho charakteru sankcií v prípade porušenia ustanovení práva Spoločenstva posudzovať vzhľadom na charakter a druh sankcie skúmanej abstraktne alebo vzhľadom na jej konkrétne uloženie, berúc do úvahy štrukturálne charakteristické znaky právneho poriadku, ktorého je súčasťou?

3. Je vnútroštátna právna úprava stanovujúca hranice, ktorých neprekročenie znamená, že nepresné informácie obsiahnuté v ročných účtovných závierkach

a vo výročných správach akciových spoločností, komanditno-akciových spoločností a spoločností s ručením obmedzeným nie sú závažné, v rozpore so zásadami vyplývajúcimi zo štvrtej a siedmej smernice o obchodných spoločnostiach?

38 Vo veci C-391/02 Corte d'appello di Lecce rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Vzhľadom na povinnosť, ktorá zaväzuje všetky členské štáty zakotviť ‚primerané sankcie' za protiprávne činy stanovené v (smernici 68/151 a smernici 78/660), majú sa zmienené smernice a obzvlášť spojené ustanovenia článkov 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že s týmito ustanoveniami je v rozpore zákon členského štátu, ktorý mení režim skôr účinných sankcií v oblasti porušení práva obchodných spoločností z hľadiska porušenia povinností stanovených na účely ochrany zásady zverejnenia a hodnovernosti informácií týkajúcich sa obchodných spoločností a ktorý súčasne určuje systém sankcií nezodpovedajúcich konkrétne kritériám vyvodeným z účinného, primeraného a odstrašujúceho charakteru sankcií, ktoré zaručujú túto ochranu ?

2. Majú sa citované smernice, a najmä spojené ustanovenia článku 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že je v rozpore s týmito pravidlami zákon členského štátu vylučujúci to, že porušenie povinností zverejnenia a vierohodnosti informácie, pokiaľ ide o určité akty stanovené právom obchodných spoločností (medzi ktorými je súvaha majetku a záväzkov a výkaz strát a ziskov) je dôvodom pre začatie trestného stíhania, keďže podanie nesprávnej súvahy majetku a záväzkov alebo uvedenie ďalších nepravdivých údajov alebo neuvedenie žiadnych

informácií vytvárajú odchýlku výsledku hospodárenia alebo odchýlku čistého obchodného imania spoločnosti nie vyššiu ako určitá percentuálna hranica?

3. Majú sa citované smernice a najmä spojené ustanovenia článku 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že je v rozpore s týmito pravidlami zákon členského štátu vylučujúci začatie trestného stíhania v prípade porušenia povinností zverejnenia a vierohodnosti informácie, ktoré zaväzujú obchodné spoločnosti, za predpokladu, že sa poskytnú údaje, ktoré napriek tomu, že sa nimi sleduje uvedenie spoločníkov alebo verejnosti do omylu s cieľom získať protiprávnu výhodu, sú dôsledkami odhadných hodnotení, ktoré skúmané sami osebe, sa odlišujú od skutočnosti v rozpätí nie väčšom ako určitá hranica?

4. Nezávisle od stúpajúcich hraníc alebo prahov, majú sa citované smernice a najmä spojené ustanovenia článku 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že je v rozpore s týmito pravidlami zákon členského štátu vylučujúci začatie trestného stíhania v prípade porušenia povinností zverejnenia a vierohodnosti informácie zaväzujúcich obchodné spoločnosti, pretože nepresný charakter alebo podvodné nekonanie a v každom prípade oznámenia a informácie, ktoré nepreukazujú vierohodne majetkovú, finančnú situáciu a hospodársky výsledok obchodnej spoločnosti nemenia zjavne majetkovú alebo finančnú situáciu skupiny (aj keď je v právomoci vnútroštátneho zákonodarcu definovať pojem ‚zjavná zmena')?

5. Majú sa citované smernice a najmä spojené ustanovenia článku 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že je v rozpore s týmito pravidlami zákon členského štátu, ktorý v prípade porušenia týchto povinností zverejnenia a vierohodnosti informácie, ktoré zaväzujú obchodné spoločnosti a ktoré zaručujú ochranu ‚záujmov tak spoločníkov, ako aj tretích osôb' vyhradzujú iba spoločníkom a veriteľom právo domáhať sa uloženia sankcie, čo má za následok vylúčenie všeobecnej a účinnej ochrany tretích osôb?

6. Majú sa citované smernice a najmä spojené ustanovenia článku 44 ods. 2 písm. g) Zmluvy..., článku 2 ods. 1 písm. f) a článku 6 smernice 68/151 a článku 2 ods. 2 až 4 smernice 78/660 doplnenej smernicami 83/349 a 90/605... vykladať v tom zmysle, že je v rozpore s týmito pravidlami zákon členského štátu, ktorý v prípade porušenia týchto povinností zverejnenia a vierohodnosti informácie, ktoré zaväzujú obchodné spoločnosti a ktoré zaručujú ochranu ‚záujmov tak spoločníkov, ako aj tretích osôb', stanovuje mechanizmus obsahujúci osobitne rozlíšené formy možnosti trestných stíhaní a systému sankcií s tým, že vyhradzuje výlučne v prípade trestných činov, ktorých poškodenými sú spoločníci a veritelia, možnosť začatia trestného stíhania na základe oznámenia o skutočnostiach nasvedčujúcich, že bol spáchaný trestný čin, podaného týmito poškodenými, ako aj stanovenie prísnejších a účinnejších sankcií?"

39 Vo veci C-403/02 Tribunale di Milano rozhodol o prerušení konania a položil Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Možno chápať článok 6 smernice 68/151... v tom zmysle, že zaväzuje členské štáty stanoviť primerané sankcie nielen v prípade nezverejnenia súvahy majetku a záväzkov a výkazu ziskov a strát obchodných spoločností, ale tiež v prípade

úmyselného uvedenia nepravdivých údajov v týchto dokumentoch a v ďalších oznámeniach o obchodnej spoločnosti, ktoré sú určené spoločníkom alebo verejnosti, alebo v prípade, ak obchodná spoločnosť úmyselne uvedie nepravdivú informáciu o svojej hospodárskej, majetkovej alebo finančnej situácii alebo takejto situácii skupiny, ktorej je súčasťou?

2. Rovnako treba na základe článku 5 Zmluvy EHS chápať pojem ‚primeraný charakter' sankcie konkrétne zistiteľným spôsobom v normatívnom rámci (tak v trestnom, ako aj procesnom) členského štátu, teda ako sankciu ‚účinnú, skutočnú a odstrašujúcu'?

3. Nachádzajú sa tieto charakteristické znaky v spojených ustanoveniach nových článkov 2621 a 2622 občianskeho zákonníka zmeneného zákonným dekrétom č. (61/2002): obzvlášť možno kvalifikovať ako ‚účinne odstrašujúce' a ‚konkrétne vhodné' také pravidlo, ktoré (v článkoch 2621 už citovaného občianskeho zákonníka) za zločin uvedenia nepravdivých súvah majetku a záväzkov, ktoré nespôsobujú majetkovú škodu, alebo ju síce spôsobujú, ale nie je možné trestné stíhanie, keďže oznámenie o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že došlo k spáchaniu trestného činu v zmysle článku 2622 občianskeho zákonníka nebolo podané poškodeným, stanovuje trest odňatia slobody osemnásť mesiacov za prečin? Je vhodné určiť, v prípade zločinov uvedených v prvom odseku článku 2622 občianskeho zákonníka (t. j. spáchaných v rámci obchodných spoločností, ktorých cenné papiere neboli prijaté na trh kótovaných cenných papierov burzy cenných papierov), možnosť začať trestné stíhanie iba na základe oznámenia, že bol spáchaný trestný čin, podaného účastníkom (teda oznámenie spoločníka alebo veriteľov) tiež vzhľadom na konkrétnu ochranu všeobecného záujmu, akým je ‚transparentnosť' trhu obchodných spoločností, z hľadiska jeho prípadného rozšírenia na Spoločenstvo?"

40 Uznesením z 20. januára 2003 predseda Súdneho dvora spojil veci C-387/02, C-391/02 a C-403/02 na spoločné konanie na účely písomnej a ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

Pripomienky predložené Súdnemu dvoru

41 Páni Berlusconi a Dell'Utri spochybňujú prípustnosť prejudiciálnych otázok položených v rámci vecí C-387/02, resp. C-403/02. Talianska vláda uvádza v tejto súvislosti tiež pochybnosti.

42 Podľa ich názoru cieľom položených otázok je vylúčenie uplatnenia nových článkov 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka tak, že trestné konanie môže byť začaté na základe pôvodného článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka, pričom toto ustanovenie je zjavne menej priaznivé pre obvinených.

43 Aj za predpokladu, že nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka sa ukážu ako nezlučiteľné s prvou a štvrtou smernicou o obchodných spoločnostiach, je však vylúčené, aby mohli byť obvinení stíhaní a aby im mohol byť uložený odlišný a prísnejší trest na základe zmienených smerníc, keď v uplatniteľnom vnútroštátnom práve nie sú zakotvené trestné ustanovenia.

44 Z judikatúry Súdneho dvora totiž vyplýva, že smernica sama osebe nemôže jednotlivcovi ukladať povinnosti, a teda nemôže byť ako taká uplatená voči nemu. Účinkom samotnej smernice, nezávisle od vnútroštátneho zákona členského štátu

prijatého s cieľom jej uplatnenia, nemôže byť tiež zmena alebo zhoršenie trestnoprávnej zodpovednosti osôb, ktoré konajú v rozpore s jej ustanoveniami.

45 Odpovedi Súdneho dvora, ktorej sa domáhajú vnútroštátne súdy, chýba relevantnosť pre riešenie sporov, o ktorých sa koná a rozhoduje pred vnútroštátnymi súdmi, keďže v týchto konaniach v žiadnom prípade nemôže byť uplatnený pôvodný článok 2621 talianskeho občianskeho zákonníka.

46 Zásada uplatnenia neskoršieho priaznivejšieho trestného zákona na obvineného, ktorá je súčasťou základného práva právneho poriadku Spoločenstva, práve tak ako zásada zákonnosti, ktorá je jej dôležitým aspektom, nie je v súlade s takýmto výsledkom.

47 Naopak Komisia tvrdí, že prejudiciálne otázky sú prípustné.

48 Ich prípustnosť nie je ovplyvnená prípadným uplatnením zásady zákonnosti za predpokladu, že z odpovede danej Súdnym dvorom by vyplývala nezlučiteľnosť nových článkov 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka s právom Spoločenstva, čo by mohlo mať za následok začatie trestných stíhaní na základe pôvodného článku 2621 uvedeného zákonníka, ktorý je nepriaznivejší pre obvinených.

49 Je dôležité zdôrazniť, že v čase zistenia skutkov, ktoré boli dôvodom pre začatie trestných stíhaní proti obvineným v trestných veciach, tieto skutky mohli byť trestne postihované, teda na základe pôvodného článku 2621 talianskeho občianskeho zákonníka a až neskôr boli prijaté vnútroštátne ustanovenia priaznivejšie pre obvinených, a ktorých zlučiteľnosť s právom Spoločenstva je z určitých hľadísk spochybnená tak, že vnútroštátny sudca by prípadne mohol byť nútený ich nezohľadniť.

50 Za tejto situácie právny poriadok Spoločenstva ani neurčuje a ani nepriťažuje na trestnej zodpovednosti. Jednoducho ide o zachovanie účinkov vnútroštátneho práva, účinného v čase skutkových okolností a súladného s právom Spoločenstva, vylúčiac uplatnenie neskoršieho zákona, ktorý je síce priaznivejší, ale v rozpore s týmto právom.

51 V rozpore so zásadou prednosti práva Spoločenstva je uplatnenie nových vnútroštátnych ustanovení priaznivejších pre obvineného na skutky, ktoré boli vykonané pred nadobudnutím ich účinnosti, ak sa ukáže, že tieto ustanovenia netrestajú vhodným spôsobom porušenie pravidiel práva Spoločenstva a sú v dôsledku toho nezlučiteľné s týmto právom, ako je vyložené Súdnym dvorom.

Posúdenie Súdnym dvorom

52 Položenými otázkami vnútroštátne súdy v podstate hľadajú odpoveď na otázku, či sú nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka zlučiteľné

s požiadavkami práva Spoločenstva týkajúcimi sa primeraného charakteru sankcií ukladaných za porušenie ustanovení práva Spoločenstva (pozri bod 36 tohto rozsudku).

O požiadavkách práva Spoločenstva týkajúcich sa primeraného charakteru sankcií

53 Je potrebné najskôr preskúmať, či požiadavka vychádzajúca z primeraného charakteru sankcií ukladaných za trestné činy vyplývajúce z uvedenia nepravdivých údajov v účtovných zápisoch, ako tie, ktoré sú uvedené v nových článkoch 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka, je stanovená článkom 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach, alebo je založená na článku 5 Zmluvy, ktorý podľa judikatúry uvedenej v bode 36 tohto rozsudku, prináša so sebou ako dôsledok to, že sankcie ukladané za porušenia práva Spoločenstva musia mať účinný, primeraný a odstrašujúci charakter.

54 V tejto súvislosti je vhodné uviesť, že sankcie ukladané za trestné činy vyplývajúce z uvedenia nepravdivých údajov v účtovných zápisoch, ako tie ktoré sú uvedené v článkoch 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka, majú za cieľ zabrániť charakteristickým porušovaniam základnej zásady, ktorej dodržiavanie tvorí prvoradý cieľ štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach vyplývajúci zo štvrtého odôvodnenia a z článku 2 ods. 3 a 5 tejto smernice, podľa ktorého ročné účtovné závierky obchodných spoločností uvedených v spomenutej smernici musia dať verohodný obraz o majetku, finančnej situácii, ako aj o ich výsledkoch (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 7. januára 2003, BIAO, C-306/99, Zb. s. I-1, bod 72, a tam citovanú judikatúru).

55 Toto zistenie platí ďalej v prípade siedmej smernice o obchodných spoločnostiach, ktorá v článku 16 ods. 3 a 5, v podstate stanovuje v oblasti konsolidovaných

účtovných závierok rovnaké ustanovenia ako tie, ktoré sú uvedené v článku 2 ods. 3 a 5 štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach a ktoré sa vzťahujú na ročné účtovné závierky.

56 Pokiaľ ide o režim sankcií stanovených článkom 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach, samotný text tohto ustanovenia má známky toho, že tento režim sa musí vzťahovať nielen na prípady nezverejnenia ročných účtovných závierok, ale tiež na prípad ich zverejnenia, keď tieto neboli vyhotovené v súlade s pravidlami určenými štvrtou smernicou o obchodných spoločnostiach, pokiaľ ide o obsah týchto závierok.

57 Spomenutý článok 6 sa totiž neobmedzuje na to, že by stanovoval len povinnosť členských štátov určiť primerané sankcie ukladané za nezverejnenie súvahy majetku a záväzkov a výkazu zisku a strát, ale zakotvuje takúto povinnosť v prípade nezverejnenia týchto dokumentov, tak, ako to je stanovené článkom 2 ods. 1 písm. f) prvej smernice o obchodných spoločnostiach. No toto posledné ustanovenie sa výslovne odvoláva na zamýšľané zosúladenie pravidiel týkajúcich sa obsahu ročných účtovných závierok, ktoré bolo uskutočnené štvrtou smernicou o obchodných spoločnostiach.

58 Vyplýva zo štruktúry štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach, ktorá dopĺňa pre rovnaké druhy obchodných spoločností povinnosti zakotvené v prvej smernici o obchodných spoločnostiach a tiež v prípade, keď prvá smernica o obchodných spoločnostiach neobsahuje všeobecné pravidlá týkajúce sa sankcií, že, neberúc do úvahy prípady, na ktoré sa vzťahuje osobitná výnimka uvedená v článku 51 ods. 3 štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach, zákonodarca Spoločenstva skutočne chcel, aby sa režim sankcií uvedených v článku 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach vzťahoval na porušenia povinností obsiahnutých v štvrtej smernici o obchodných spoločnostiach a najmä na nezverejnenie ročných účtovných závierok v súlade s pravidlami stanovenými v tejto súvislosti, najmä pokiaľ ide o ich obsah.

59 Naopak siedma smernica o obchodných spoločnostiach stanovuje vo svojom článku 38 ods. 6 takéto pravidlo. Nemožno popierať, že siedma smernica o obchodných spoločnostiach sa vzťahuje tiež na zverejnenie konsolidovaných účtovných závierok, ktoré neboli vyhotovené v súlade s pravidlami stanovenými touto smernicou.

60 Tento rozdiel obsahov medzi štvrtou a siedmou smernicou o obchodných spoločnostiach sa vysvetľuje tak, že článok 2 ods. 1 písm. f) prvej smernice o obchodných spoločnostiach sa vôbec neodvoláva na konsolidované účtovné závierky. Článok 6 tejto smernice sa teda nemôže považovať za uplatniteľný v prípade nesplnenia povinností týkajúcich sa konsolidovaných účtovných závierok.

61 Výklad zmieneného článku 6, v tom zmysle, že jeho vecná pôsobnosť sa vzťahuje tiež na nezverejnenie ročných účtovných závierok vyhotovených v súlade s pravidlami stanovenými, čo sa týka ich obsahu, je okrem toho potvrdený kontextom a cieľmi predmetných smerníc.

62 V tejto súvislosti treba vziať do úvahy, ako to zdôraznila generálna advokátka v bodoch 72 až 75 svojich návrhov, najmä prvoradú úlohu, ktorú spĺňa zverejnenie ročných účtovných závierok kapitálových obchodných spoločností *a fortiori* ročných účtovných závierok vyhotovených v súlade so zosúladenými pravidlami týkajúcimi sa ich obsahu vzhľadom na ochranu záujmov tretích osôb, tento cieľ je jasne uvedený v odôvodnení tak prvej, ako aj štvrtej smernice o obchodných spoločnostiach.

63 Z toho vyplýva, že požiadavku primeraného charakteru sankcií takých, ako sú tie uvedené v nových článkoch 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka, ktoré sú ukladané za trestné činy vyplývajúce z nepravdivých údajov v účtovných zápisoch, kladie článok 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach.

64 S cieľom objasniť rozsah požiadavky primeraného charakteru sankcií nariadených uvedeným článkom 6 zostáva uviesť, že ustálená súdna prax Súdneho dvora týkajúca sa článku 5 Zmluvy, z ktorého vyplýva požiadavka rovnakého charakteru, môže byť vzatá do úvahy.

65 Podľa tejto judikatúry, zachovávajúc si výber sankcií, členské štáty musia najmä zabezpečiť to, aby porušenia práva Spoločenstva boli potrestané za hmotnoprávnych a procesných podmienok, obdobných podmienkam, ktoré sú uplatniteľné na porušenia vnútroštátneho práva podobného charakteru a závažnosti a ktoré v každom prípade dávajú sankcii účinný, primeraný a odstrašujúci charakter (pozri najmä rozsudky Komisia/Grécko, už citovaný, bod 23 a 24; z 10. júla 1990, Hansen, C-326/88, Zb. s. I-2911, bod 17; z 30. septembra 2003, Inspire Art, C-167/01, Zb. s. I-10155, bod 62, a z 15. januára 2004, Penycoed, C-230/01, Zb. s. I-937, bod 36, a tam citovanú judikatúru).

O zásade retroaktívneho uplatňovania priaznivejšieho trestu

66 Bez ohľadu na uplatniteľnosť článku 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach na nezverejnenie ročných účtovných závierok, je vhodné poznamenať, že na základe článku 2 uvedeného talianskeho trestného zákona, ktorý v zásade nariaďuje retroaktívne uplatnenie priaznivejšieho trestu, nové články 2621 a 2622 talianskeho

občianskeho zákonníka by sa mali uplatniť, aj keď nadobudli účinnosť až potom, čo skutky, ktoré boli dôvodom začatia trestných stíhaní v rámci vnútroštátnych trestných konaní, boli spáchané.

67 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry základné práva tvoria neoddeliteľnú súčasť všeobecných právnych zásad, ktorých dodržiavanie Súdny dvor zabezpečuje. Na tento účel Súdny dvor získava podnety zo spoločných ústavných tradícií členských štátov, ako aj z usmernení, ktoré poskytujú medzinárodné zmluvy týkajúce sa ochrany ľudských práv, ku ktorým členské štáty pristúpili alebo na ktorých spolupracovali (pozri najmä rozsudky z 12. júna 2003, Schmidberger, C-112/00, Zb. s. I-5659, bod 71, a tam citovanú judikatúru, a z 10. júla 2003, Booker Aquaculture a Hydro Seafood, C-20/00 a C-64/00, Zb. s. I-7411, bod 65, a tam citovanú judikatúru).

68 Zásada retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho trestu však tvorí súčasť spoločných ústavných tradícií členských štátov.

69 Z toho vyplýva, že táto zásada musí byť považovaná za súčasť všeobecných zásad práva Spoločenstva, ktorú vnútroštátny súd musí dodržiavať, keď uplatňuje vnútroštátne právo prijaté s cieľom vykonať právo Spoločenstva, v danom prípade obzvlášť smernice o obchodných spoločnostiach.

O tom, či sa možno odvolať na prvú smernicu o obchodných spoločnostiach

70 Otázka, ktorá sa nastoľuje, je či zásada retroaktívneho uplatnenia priaznivejšieho trestu sa uplatňuje, keď je tento trest v rozpore s ďalšími pravidlami práva Spoločenstva.

71 Nie je však potrebné zodpovedať na túto otázku pre potreby vnútroštátnych konaní, v ktorých sa rozhoduje o vine a treste, pretože sporné pravidlo Spoločenstva je obsiahnuté v smernici, na ktorú sa odvolávajú súdne orgány voči jednotlivcovi v rámci trestných konaní.

72 Určite za predpokladu, že vzhľadom na odpovede, ktoré by dal Súdny dvor týmto súdnym orgánom, uvedené vnútroštátne súdy by dospeli k záveru, že vzhľadom na určité ustanovenia, ktoré obsahujú, nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka nezodpovedajú požiadavke práva Spoločenstva vzťahujúcej sa na primeraný charakter sankcií, z čoho by vyplývalo podľa ustálenej súdnej praxe Súdneho dvora, že vnútroštátne súdy by boli povinné nezohľadniť z úradnej povinnosti uvedené nové články bez toho, že by museli podať návrh alebo vyčkať na ich predchádzajúce zrušenie zákonodarnou cestou alebo akýmkoľvek ďalším ústavným postupom (pozri najmä rozsudky z 9. marca 1978, Simmenthal, 106/77, Zb. s. 629, body 21 a 24; zo 4. júna 1992, Debus, C-13/91 a C-113/91, Zb. s. I-3617, bod 32, a z 22. októbra 1998, IN. CO. GE'90 a i., C-10/97 až C-22/97, Zb. s. I-6307, bod 20).

73 Súdny dvor tiež rovnako rozhodol, že smernica nemôže sama osebe zakladať povinnosti jednotlivcovi a nemožno sa na ňu ako takú odvolávať voči nemu (pozri najmä rozsudok z 5. októbra 2004, Pfeiffer a i., C-397/01 až C-403/01, Zb. s. I-8835, bod 108, a tam citovanú judikatúru).

74 V osobitnom kontexte situácie, keď sa na smernicu odvoláva voči jednotlivcovi členský štát v rámci trestných konaní, Súdny dvor upresnil, že smernica sama osebe a nezávisle od vnútroštátneho zákona členského štátu prijatého s cieľom jej uplatnenia, nemôže mať za účinok určenie alebo priťaženie na trestno-právnej zodpovednosti páchateľov, ktorí porušujú jej ustanovenia (pozri najmä rozsudok z 8. októbra 1987, Kolpinghuis Nijmegen, 80/86, Zb. s. 3969, bod 13, a zo 7. januára 2004, X, C-60/02, Zb. s. I-651, bod 61, a tam citovanú judikatúru).

75 Odvolávať sa v danom prípade na článok 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach s cieľom nechať preskúmať zlučiteľnosť nových článkov 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka s týmto ustanovením by mohla mať za účinok vylúčenie uplatnenia režimu menej prísnych trestov, ktorý stanovujú spomenuté články.

76 Vyplýva totiž z rozhodnutí, ktorými boli položené prejudiciálne otázky, že ak by nové články 2621 a 2622 talianskeho občianskeho zákonníka mali zostať neuplatniteľné z dôvodu ich nezlučiteľnosti so zmieneným článkom 6 prvej smernice o obchodných spoločnostiach, potom by mohlo z toho vyplývať, že zjavne prísnejšia trestná sankcia je uplatniteľná tak, ako sankcia uvedená v starom článku 2621 tohto zákonníka, za ktorého časovej pôsobnosti skutky, ktoré boli dôvodom začatia trestných stíhaní v trestných veciach, boli spáchané.

77 Takýto dôsledok by bol v rozpore s hranicami, ktoré vyplývajú zo samotného charakteru smernice, zakazujúcej, ako to vyplýva z judikatúry uvedenej v bodoch 73 a 74 tohto rozsudku, to, aby výsledkom smernice bolo určenie alebo priťaženie trestnej zodpovednosti obvinených.

78 Vzhľadom na všetko už uvedené je na mieste zodpovedať na prejudiciálne otázky tak, že v situácii, aká je v predmetnej veci, sa orgány členského štátu nemôžu odvolávať na prvú smernicu o obchodných spoločnostiach ako takú, voči obvineným v rámci trestných konaní, keďže smernica sama osebe a nezávisle od vnútroštátneho zákona členského štátu prijatého s cieľom jej uplatenia, nemôže mať za účinok určenie alebo priťaženie trestnej zodpovednosti obvinených.

O trovách

79 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (veľká komora) rozhodol takto:

V situácii, aká je v predmetnej veci, sa orgány členského štátu nemôžu odvolávať na prvú smernicu 68/151/EHS Rady z 9. marca 1968 o koordinácii ochranných opatrení, ktoré členské štáty vyžadujú od obchodných spoločností na ochranu záujmov spoločníkov a tretích osôb v zmysle druhého odseku článku 58 zmluvy s cieľom zabezpečiť rovnocennosť týchto ochranných opatrení v rámci celého spoločenstva ako takú voči obvineným v rámci trestných konaní, keďže smernica sama osebe a nezávisle od vnútroštátneho zákona členského štátu prijatého s cieľom jej uplatenia, nemôže mať za účinok určenie alebo priťaženie trestnej zodpovednosti obvinených.

Podpisy